

Huquqiy madaniyat va umumbashariy qadriyatlar

Normurodova Marjona Sherali qizi

Toshkent davlat pedagogika universiteti Tarix
fakulteti MG‘MAHT yo‘nalishi 303-guruh talabasi

Normurodovam114@gmail.com

Ilmiy rahbar: Toshkent Davlat Pedagogika Universiteti

Tarix kafedrası dotsenti **Nigmanova Umida**

Annotatsiya: Yuksak huquqiy madaniyatga asoslangan demokratik jamiyatning xalqaro miqyosda etirof etilgan prinsiplari bor. Tenglik, erkinlik, birodarlik, xalqlar va millatlararo do‘stlik, insonning o‘z xohish-irodasini erkin bildirishi hamda uni amalga oshirishi, ozchilikning ko‘pchilikka boysunishi, barcha fuqarolarning teng huquqliligi, davlat asosiy idoralarining saylanishi, ularning saylovchilar oldida hisob berishi, davlat va jamiyat boshqaruvida qonun ustunligi, tayinlash yo‘li bilan shakllanadigan davlat idoralarining saylovchi tashkilotlar oldidagi javobgarligi va boshqalar shular jumlasiga kiradi.

Kalit so‘zlar: Huquqiy madaniyat, tarbiya, tarixiy huquqiy meros, kibernetik metod, qiyosiy, taixiy metod, mantiqiy tafakkur.

Huquqiy madaniyat, eng avvalo, umuminsoniy qadriyatlarga, umumjahon sivilizatsiyasiga, bu sohada boshqa xalqlar erishgan tajribalarga, xalqaro huquqning hamma:etirof etgan prinsiplari va meyorlariga asoslanadi. Yuksak huquqiy madaniyatga asoslangan demokratik jamiyatning xalqaro miqyosda etirof etilgan prinsiplari bor. Tenglik, erkinlik, birodarlik, xalqlar va millatlararo do‘stlik, insonning o‘z xohish-irodasini erkin bildirishi hamda uni amalga oshirishi, o‘zchilikning ko‘pchilikka bo‘ysunishi, barcha fuqarolarning teng huquqliligi, davlat asosiy idoralarining saylanishi, ularning saylovchilar oldida hisob berishi, davlat va jamiyat boshkaruvida qonun ustunligi, tayinlash yo‘li bilan

shakllanadigan davlat idoralarining saylovchi tashkilotlar oldidagi javobgarligi va boshqalar shular jumlasiga kiradi.

Inson huquqlariga doir jahon andozalari Birlashgan Millatlar Tashkilotining 1948-yilgi Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi, 1966-yilgi iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy huquqlar to'g'risidagi xalqaro pakt, Fuqarolik va siyosiy huquqlar to'g'risidagi xalqaro pakt va unga qo'shimcha Fakultativ protokol hamda boshqa xalqaro-huquqiy hujjatlarda mustahkamlangan. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasining barcha asosiy g'oya va qoidalarini o'ziga singdirgan. Asosiy qonunimiz tarixda sinalgan umuminsoniy qadriyatlarni o'zida mujjssamlashtirgan, eng rivojlangan, taraqqiy topgan davlatlarning huquqiy tajribasiga tayangan.

Jahonning ma'rifiy rivojlangan mamlakatlari e'tirof etgan huquqiy madaniyat va davlat suverenitet, demokratiya va xalqaro huquqning ustunligi kabi umumbashariy qadriyatlar O'zbekiston davlatchilik manfaatlariga, xalqning o'ziga xosligiga, uning milliy anana va urf-odatlariga to'la mos keladi. Huquqiy madaniyat O'zbekistonda Konstitutsiya va qonunlar bilangina emas, balki xalqning o'z ongi, uning manaviy-axloqiy dunyoqarashi va huquqiy tajribasi, mehr-shafqati bilan mustahkamlanadi.

O'zbekistonda, butun Sharq sivilizatsiyasiga xos bo'lganidek, oilani barcha choralar bilan qo'llab-quvvatlash eng muhim insoniy qadriyatlardan biri bo'lib kelgan va shunday bo'lib qoladi. Huquqiy madaniyatni shakllantirish makoni mahalladir. Chunki, mahalla xalqimizning turmush tarzi, ota-bobolarimizdan bizga meros bo'lib kelayotgan tafakkur tarzidir.

Huquqiy madaniyatni yuksaltirish, to'liq amalga oshirish milliy davlatchiligimiz tajribasini va huquqiy madaniyatimizni boyitadi.

O'zbek milliy mafkurasi. Huquqiy madaniyat o'zbek millatining turmush tarzida, ananaviy madaniyatida, milliy dunyoqarashi va mafkurasida muhim o'rin tutadi. Huquqiy madaniyatni to'la qaror toptirishda milliy, ma'naviy, diniy-axloqiy, davlat-huquqiy va tarixiy merosimizga, mafkuramiz g'oyalariga tayanmoq kerak.

Milliy mafkura - ona zaminga bo'lgan muhabbat, uni sevis, e'zozlash, ardoqlash va ravnaqi haqidagi g'oyalar majmui Milliy mafkura - jamiyat ahlining ruhiyati korsatkichi, xohish-irodasining namoyon bolishidir. Milliy mafkura har qanday mafkuradan yuqoridir. Milliy mafkura davlat taraqqiyotini belgilab beruvchi mafkuraviy mezonlarni ham qamrab oladi. Milliy mafkura adolatli huquqiy demokratik fuqarolik jamiyati haqidagi siyosiy-huquqiy g'oyalardan ham tashkil topadi.

Yaqin-yaqinlarga qadar milliy mafkura iborasini ishlatish jinoyat hisoblanardi. O'z millatini sevis, milliy yutuqlardan faxrlanish, millat yolidagi say-harakatlar millatchilik tamgalari bilan qoralanardi. Nahotki biror bir inson o'z millatiga mansubligidan g'ururlansa, millatchi bo'lsa?!

O'zbek milliy mafkurasining negizini quyidagilar tashkil etadi: birinchidan, milliy gurur, ikkinchidan, o'zbek millatining asosiy fazilatlar va nihoyat, uchinchidan, buyuk milliy-madaniy merosimiz.

Milliy g'urur. O'zbek millatining gururi, milliy iftixori quyidagilarda yaqqol namoyon bo'ladi:

- 1) Ona vatanimizning ko'p ming yillik buyuk tarixiy o'tmishida, uning Sharq marifatparvarligi, umuman, jahon madaniyati va sivilizatsiyasiga qo'shgan beqiyos hissasida va unda tutgan mavqe'ida;
- 2) Bizning vatandoshlarimiz, buyuk ajdodlarimiz bo'lmish jahon miqyosida tan olingan madaniyat, fan, din, adabiyot, sanat daholarimizda, davlat va jamoat arboblariimizda;
- 3) Diyorimizning madaniyat, sanat, memorchilik, fan va huquq sohasidagi bebaho yodgorliklarida;
- 4) O'zbek xalqining o'z ona tili, milliy urf-odatlar, an'ana-udumlari bilan faxrlanishida;
- 5) O'zbeklarning buyuk islom sivilizatsiyasi va madaniyatiga mansubligida;
- 6) O'zbek davlatining tabiiy boyliklarida, serhosil yerlarida, buyuk daryolarida, qolaversa, mamlakatimizning iqtisodiy kuch-qudratida;

Milliy g'urursiz hech bir millat millat sifatida ravnaq topolmaydi O'zbekning asosiy fazilatlari. O'zbeklarning asosiy hislatlari quyidagilarda namoyon bo'ladi:

- o'zbeklarning turkiy xalqlarga mansubligida, ular bilan yaqin qon qarindoshligida, ularning tili va dini, madaniy va tarixiy ildizlarining birligida;
- o'zbeklarning barcha Sharq xalqlari - qozoq, qirgiz, turkman, tojik, afgon, eron, arab, xytoy, hind va boshqalar bilan yaqinligida, ular bilan o'zaro ko'p ming yillik yaqin etnik madaniy munosabatlarida;
- o'zbeklarning o'ziga xos sharqona mustaqil manaviy taraqqiyot yo'lining boshqa qardosh madaniyatlar bilan uzviy rivojlanishida;
- o'zbeklarning islom madaniyatini va ma'rifatparvarligini o'ziga xos idrok etishida va ravnaq toptirishida;
- o'zbeklarning qadimdan Ovropa, keyinchalik rus madaniyati bilan yaqin hamkorligida;

Inson huquqlari umumbashariy va milliy davlat va huquq tushunchalarini o'zida mujassamlashtiradi. O'zbekiston o'zining boy va kop ming yillik manaviy-huquqiy merosiga asoslanib, inson huquqlarining umuminsoniy qadriyatlari hamda etirof etgan xalqaro huquq talablarini taminlash borasida muntazam ish olib bormoqda. Inson huquqlari aniq tarixiy va milliy o'ziga xos sharoitda tabiiy ravishda paydo boladi va rivojlanadi. Shuning uchun ham o'zbek manaviy-huquqiy merosining ildizlarini chuqur bilish va idrok etish, O'zbekistonda inson huquqlarini oziga xos tushunishni va holatini tog'ri talqin qilishga asos bo'lib xizmat qiladi. O'zbek manaviy-huquqiy merosining ildizlari qanday? Bizning kohna zaminda davlatchilik va huquq ozining chuqur ildizlariga ega bolib, qadim-qadim davrlarga borib taqaladi. O'zbek milliy davlatchiligi va huquqi paydo bo'lishi va taraqqiy etishi tarixiy solnomasi quyidagicha. Eramizdan avvalgi birinchi ming yillikdan hozirgi Markaziy Osiyo hududida yigirmaga yaqin qabilalar bo'lib, ular bir necha qabilalar ittifoqiga birlashgan edilar. Bular orasida bir necha qabilalarni birlashtiruvchi massagetlar alohida mavqei bilan boshqalardan ajralib turganlar. Turkiy xalqlar, jumladan, o'zbek xalqining chuqur ildizlari ana shu massagetlarga borib taqaladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. У.Таджиханов, А.Саидов Ҳуқуқий маданият назарияси. I- II томлар. Ўзбекистон Республикаси ИИВ Академия 1998.
2. З.М.Гафаров, О.А.Каримова Методика правового воспитания и правового обучения Т. “Ўқитувчи” 1996.
3. D.Tojiboyeva A.Yoldoshev Maxsus fanlarni o'qitish metodikasi T.2009
4. Karimova O. Huquqni o'qitish metodikasi. -T.: TDPU. 2010

Axborot manbalari

1. www.gov.uz O'zbekiston Respublikasi hukumat portali.
2. www.lex.uz O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi.
3. <http://www.iuristlib.ru>
4. <http://www.pravo.vsem.uz>